

SCIENCE
PROBLEMS.UZ

ISSN 2181-1342

Actual problems of social and humanitarian sciences
Актуальные проблемы социальных и гуманитарных наук

**Ijtimoiy-gumanitar
fanlarning dolzarb
muammolari**

Jild 3, Son 11

2023

SCIENCEPROBLEMS.UZ

ИЖТИМОЙ-ГУМАНИТАР ФАНЛАРНИНГ ДОЛЗАРБ МУАММОЛАРИ

№ 11 (3)-2023

**АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО-
ГУМАНИТАРНЫХ НАУК**

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

ТОШКЕНТ-2023

БОШ МУҲАРРИР:

Исанова Феруза Тулқиновна

ТАҲРИР ҲАЙЪАТИ:

07.00.00-ТАРИХ ФАНЛАРИ:

Юлдашев Анвар Эргашевич – тарих фанлари доктори, сиёсий фанлар номзоди, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Мавланов Уктам Махмасабирович – тарих фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Хазраткулов Абдор – тарих фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети.

08.00.00-ИҚТИСОДИЁТ ФАНЛАРИ:

Карлибаева Рая Хожабаевна – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Худойқулов Садирдин Каримович – иқтисодиёт фанлари доктори, доцент, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Азизов Шерзод Ўктамович – иқтисодиёт фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон Республикаси Божхона институти;

Арабов Нурали Уралович – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат университети;

Холов Актам Хатамович – иқтисодиёт фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Шадиева Дилдора Хамидовна – иқтисодиёт фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент в.б, Тошкент молия институти;

Шакаров Қулмат Аширович – иқтисодиёт фанлари номзоди, доцент, Тошкент ахборот технологиялари университети

09.00.00-ФАЛСАФА ФАНЛАРИ:

Ҳакимов Назар Ҳакимович – фалсафа фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Яхшиликков Жўрабой – фалсафа фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат университети;

Ғайбуллаев Отабек Мухаммадиевич – фалсафа фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат чет тиллар институти;

Ҳошимхонов Мўмин – фалсафа фанлари доктори, доцент, Жиззах педагогика институти;

Носирходжаева Гулнора Абдукаҳхаровна – фалсафа фанлари номзоди, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Турдиев Бехруз Собирович – фалсафа фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент, Бухоро давлат университети.

10.00.00-ФИЛОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Ахмедов Ойбек Сапорбаевич – филология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети;

Кўчимов Шухрат Норқизилович – филология фанлари доктори, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Салахутдинова Мушарраф Исамутдиновна – филология фанлари номзоди, доцент, Самарқанд давлат университети;

Кучкаров Раҳман Урманович – филология фанлари номзоди, доцент в/б, Тошкент давлат юридик университети;

Юнусов Мансур Абдуллаевич – филология фанлари номзоди, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Саидов Улугбек Арипович – филология фанлари номзоди, доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси.

12.00.00-ЮРИДИК ФАНЛАРИ:

Ахмедшаева Мавлюда Ахатовна – юридик фанлар доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Мухитдинова Фирюза Абдурашидовна – юридик фанлар доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Эсанова Замира Нормуратовна – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикасида хизмат кўрсатган юрист, Тошкент давлат юридик университети;

Ҳамроқулов Баҳодир Мамашарифович – юридик фанлар доктори, профессор в.б., Жаҳон иқтисодиёти ва дипломатия университети;

Зулфиқоров Шерзод Хуррамович – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Жамоат хавфсизлиги университети;

Хайитов Хушвақт Сапарбаевич – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси

Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Асадов Шавкат Ғайбуллаевич – юридик фанлар доктори, доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Утемуратов Махмут Ажимуратович – юридик фанлар номзоди, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Сайдуллаев Шахзод Алиханович – юридик фанлар номзоди, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Юсупов Сардорбек Баходирович – юридик фанлар доктори, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Ҳақимов Комил Бахтиярович – юридик фанлар доктори, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Амиров Зафар Актамович – юридик фанлар бўйича фалсафа доктори (PhD), Ўзбекистон Республикаси Судьялар олий кенгаши ҳузуридаги Судьялар олий мактаби;

Жўраев Шерзод Юлдашевич – юридик фанлар номзоди, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Бабаджанов Атабек Давронбекович – юридик фанлар номзоди, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Раҳматов Элёр Жумабоевич – юридик фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), Тошкент давлат юридик университети.

13.00.00-ПЕДАГОГИКА ФАНЛАРИ:

Ҳашимова Дильдархон Уринбоевна – педагогика фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Ибрагимова Гулнора Хавазматовна – педагогика фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Закирова Феруза Махмудовна – педагогика фанлари доктори, Тошкент ахборот технологиялари университети ҳузуридаги

педагогик кадрларни қайта тайёрлаш ва уларнинг малакасини ошириш тармоқ маркази;

Тайланова Шоҳида Зайниевна – педагогика фанлари доктори, доцент.

19.00.00-ПСИХОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Каримова Василя Маманосировна – психология фанлари доктори, профессор, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети;

Ҳайитов Ойбек Эшбоевич – Жисмоний тарбия ва спорт бўйича мутахассисларни қайта тайёрлаш ва малакасини ошириш институти, психология фанлари доктори, профессор

Умарова Навбахор Шокировна – психология фанлари доктори, доцент, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети, Амалий психология кафедраси мудири;

Атабаева Наргис Батировна – психология фанлари доктори, доцент, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети;

Қодиров Обид Сафарович – психология фанлари доктори (PhD), Самарканд вилоят ИИБ Тиббиёт бўлими психологик хизмат бошлиғи.

22.00.00-СОЦИОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Латипова Нодира Мухтаржановна – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон миллий университети кафедра мудири;

Сеитов Азамат Пўлатович – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон миллий университети;

Содиқова Шоҳида Мархабоевна – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон халқаро ислом академияси

23.00.00-СИЁСИЙ ФАНЛАР

Назаров Насриддин Атакулович – сиёсий фанлар доктори, фалсафа фанлари доктори, профессор, Тошкент архитектура қурилиш институти;

Бўтаев Усмонжон Хайруллаевич – сиёсий фанлар доктори, доцент, Ўзбекистон миллий университети кафедра мудири.

ОАК Рўйхати

Мазкур журнал Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Олий аттестация комиссияси Раёсатининг 2022 йил 30 ноябрдаги 327/5-сон қарори билан тарих, иқтисодиёт, фалсафа, филология, юридик ва педагогика фанлари бўйича илмий даражалар бўйича диссертациялар асосий натижаларини чоп этиш тавсия этилган илмий нашрлар рўйхати (Рўйхатга) киритилган.

Ижтимоий-гуманитар фанларнинг долзарб муаммолари электрон журнали 1368-сонли гувоҳнома билан давлат рўйхатига олинган.
Муассис: "SCIENCEPROBLEMS TEAM"
масъулияти чекланган жамият.

Таҳририят манзили:

Тошкент шаҳри, Яккасарой тумани, Кичик Бешёғоч кўчаси, 70/10-уй. Электрон манзил: scienceproblems.uz@gmail.com

Телеграм канал: https://t.me/scienceproblems_uz

МУНДАРИЖА

07.00.00 – ТАРИХ ФАНЛАРИ

Kucharov Jamshid Qulnazarovich

ROSSIYANING PAHTA YETISHTIRISH BORASIDAGI SINOV-TAJRIBALARI XUSUSIDA AYRIM MULOHAZALAR (TURKISTON TO'PLAMI MATERIALLARI ASOSIDA) 11-14

Taʼbaev Amirbek Ashirbaevich

Б.Х.КАРМИШЕВА АСАРЛАРИДА “ИЛК ҚАБИЛАЛАР”ГА ОИД ЭТНОНИМЛАР МАСАЛАСИ 15-23

Ҳамаев Нодирбек Мўминович

ТУРКИСТОНДА ИСТИҚЛОЛ УЧУН КУРАШНИНГ РИВОЖЛАНИБ БОРИШИ ВА УНИНГ МАТБУОТДА ЁРИТИЛИШИ (1920-1924) 24-32

Tilavova Shahnoza Salohitdinovna

XIX ASR OXIRI – XX ASR BOSHLARIDA BUXORO AMIRLIGIDA JADIDLARNING FAOLIYATI 33-36

Қозоқов Тоҳиржон Қодиралиевич

НАМАНГАНДА ҚОЗИЛАР ВА СУДЛАР ТАРИХИ 37-42

Артикбаев Ойбек Салимахамаатович

ЎЗБЕК-ҚОЗОҚ ЭТНОМАДАНИЙ АЛОҚАЛАРИНИНГ ОИЛАВИЙ УРФ-ОДАТ ВА МАРОСИМЛАРДА НАМОЁН БЎЛИШИ (XX АСР ТОШКЕНТ ВОҲАСИ МИСОЛИДА) 43-56

Atavullayeva Shaxlo Musoyevna

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI BIRINCHI KONSTITUTSIYASINING YARATILISH TARIXI ... 57-62

8.00.00 – ИҚТИСОДИЁТ ФАНЛАРИ

Қўчқаров Файзулло Абдужабборович

ХОРИЖИЙ ИНВЕСТИЦИЯЛАР – АГРАР СОҲАНИ ИННОВАЦИОН РИВОЖЛАНТИРИШНИНГ МУҲИМ ОМИЛИ 63-70

Shao Junling

ANALYSIS OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF UZBEKISTAN'S REGIONAL ECONOMY .. 71-76

Ashirov Nurmurod Qulmatovich

RAQAMLI TECHNOLOGIYALARDAN KENG KO'LAMDA FOYDALANISHDA BANK TIZIMINI IMKONIYATLARINI OSHIRISH YO'LLARI 77-82

Togayev Salim Sobirovich

BANK XIZMATLARIGA BO'LGAN ISHONCHNI OSHIRISH YOHUD MIJOZNI JALB QILISHNING SAMARALI YO'LLARI 83-89

Саттаров Ғанижон Озодович

МИНТАҚА РАҚОБАТБАРДОШЛИГИНИ ТАЪМИНЛАШДА ЭКСПОРТ САЛОҲИЯТИДАН ФОЙДАЛАНИШ ОМИЛЛАРИ 90-96

<i>Yakubova Samira</i> LEVERAGING PUBLIC-PRIVATE PARTNERSHIPS: STRATEGIES FOR OPTIMAL INVESTMENT FINANCING	97-102
<i>Abdualiyev Hamidulla Toxirjonovich</i> OLIY TA'LIM MUASSASASINING INNOVATSIYALARNI BOSHQARISH TIZIMIDAGI LOYIHALARNI BOSHQARISH OFISI	103-109
<i>Egamberdiyeva Salima Rayimovna</i> XALQARO STANDARTLAR ASOSIDA QISHLOQ XO'JALIGIDA AKTIVLAR HISOBINI TAKOMILLASHTIRISH	110-118
<i>Xolmamatov Diyor Haqberdievich</i> SANOAT KORXONALARINING BOZORDAGI MAVQEINI BAHOLASHDA SPACE TAHLIL USULIDAN FOYDALANISH	119-127
<i>Gafurova Dilshoda</i> INNOVATIVE MANAGEMENT IN HIGHER EDUCATION: ASSESSING STRATEGIES AND IMPACTS	128-132
<i>Xomidov Abdugaffor Axmadjonovich</i> TA'LIM SOHASIDA LOYIHALARNI BOSHQARISH	133-139
<i>Raxmonov Mirvoxid Rajabovich</i> NAVOIY VILOYATI ASOSIY KAPITALIGA INVESTITSIYALAR TUZILISHI VA DINAMIKASI TAHLILI	140-149
<i>Boyjigitov Sanjarbek Komiljon o'g'li</i> DON VA DONNI QAYTA ISHLASH KORXONALARIDA MARKETING XIZMATI SAMARADORLIGINI BAHOLASHDA SNW TAHLIL USULINING O'RNI VA UNI QO'LLASH XUSUSIYATLARI	150-159
<i>Aziza Umarova</i> AKSIYALARNI BIRLAMCHI OMMAVIY JOYLASHTIRISH (IPO) AMALIYOTI ORQALI MOLIYAVIY RESURSLARNI SHAKLLANTIRISHNING HORIJ TAJRIBASI	160-167
<i>Абдуллаев Бунёд Ўткирович</i> СУРХОҲДАРЁ ВИЛОЯТИДА ЭКОЛОГИК ТУРИЗМНИ РИВОЖЛАНТИРИШНИНГ АСОСИЙ ЙЎНАЛИШЛАРИ	168-178
<i>Matjonov Bekjon Ravshonbekovich</i> SOME CHARACTERISTICS OF ENSURING FOOD SAFETY IN UZBEKISTAN	179-185
<i>Алиматова Наргис Абдухалиловна</i> КАМБАҒАЛЛИКНИ ҚИСҚАРТИРИШ-РАҚОБАТБАРДОШЛИК ОМИЛИ.....	186-197

09.00.00 - ФАЛСАФА ФАНЛАРИ

<i>Kobulniyazova Gulchexra Toshpulatovna</i> F. NITSSHE “HAYOT FALSAFASI” KONSEPSIYASI IJTIMOY RIVOJLANISHNING IRRATSIONAL ASOSI	198-204
<i>Qaxorov Pulotjon Xursanmurodovich</i> INSON MOHIYATI, UNING BIOLOGIK VA IJTIMOY TABIATI	205-211
<i>Турсунов Лочин Эркинович, Хакимова Дилноза Юсуфхоновна</i> РАЗВИТИЕ ПРАВОВОГО СОЗНАНИЯ У ЖЕНЩИН В УЗБЕКИСТАНЕ	212-218
<i>Urinboyev Dilmurod Tura o'g'li</i> HUQUQIY FAOLLIK VA HUQUQIY MADANIYATNI RIVOJLANTIRISH MUOMMOLARI.....	219-225
<i>Яздонов Зикирилло Шукуруллоевич</i> АЛ-ҲАКИМ АТ-ТЕРМИЗИЙНИНГ СЎФИЁНА ҚАРАШЛАРИ ВА МАЛОМАТИЙЛИККА МУНОСАБАТИ	226-231
<i>Nabiyev Maxsud Abdumannonovich</i> IQTISODIY MADANIYATNING MAZMUNIVAMOHIYATI	232-238
<i>Haydaraliyev Shuhratjon</i> MARKAZIY OSIYODA MILLATLARARO MUNOSABATLARNING MILLIY VA MINTAQAVIY XUSUSIYATLARI	239-243
<i>Хамраев Сардорбек Шарафутдинович</i> ЭКОТУРИЗМ ЖАРАЁНЛАРИНИ РИВОЖЛАНИШИНИНГ ТАРИХИЙ ЭВОЛЮЦИЯСИ..	244-250
<i>Xashimov Sheraxon Jo'raxonovich</i> O'ZBEKISTONNING XALQARO IMIDJINI YUKSALTIRISHDA MILLIY TURIZMDAGI EKOLOGIK TURIZMNING TUTGAN O'RNI	251-260
<i>Хатамова Рашида Закиржановна</i> ПАТРИОТИЗМ КАК ЭЛЕМЕНТ КУЛЬТУРЫ СТУДЕНЧЕСКОЙ МОЛОДЕЖИ	261-266
<i>Патиев Холдор Икромович</i> ЖАДИДЧИЛИК ҚАРАШЛАРИ НЕГИЗИДА ИЛМИЙ-АМАЛИЙ ЙЎНАЛИШЛАРИНИНГ ВУЖУДГА КЕЛИШИ ВА ЖАМИЯТДА РИВОЖЛАНИШИ	267-275
<i>Ismoilova Hayitxon Maxammadjonovna</i> FARG'ONA VODIYSIDA OILA URF-ODATLARI VA QADRIYATLARINING TRANSFORMATSIYASI VA UNING IJTIMOY JARAYONLARIDA NAMOYON BO'LISH XUSUSIYATLARI	276-280
<i>Raximova Rayxon Abdurasulovna</i> GLOBALLASHUV VA OILA AXLOQIY MADANIYATINING O'ZARO ALOQADORLIGI	281-287
<i>Raxmankulov Farhod Raximkulovich</i> MULKDORLAR QATLAMIDA IJTIMOY MAS'ULIYAT TUYG'USINI SHAKLLANTIRISH MASALALARI	288-292
<i>Shirinov Anvar Qanoatovich</i> MARKAZIY OSIYODA INSON TARAQQIYOTINING DOLZARB MASALALARI	293-299

Xandamova Marifat Akramovna
 “OSOR AL-BOQIYA” – ABU RAYHON BERUNIY ILMIIY IJODINING DURDONASI..... 300-304

Teshaboev Muhiddin Marifovich
 IJTIMOIIY DAVLATDA IJTIMOIIY ADOLATNI TA’MINLASH VA IJTIMOIIY INSTITUTLARNING
 MAQSADI 305-311

Karimov Rahmat Rahmonovich, Bekbayev Rauf Rustamovich
 MADANIY ANTROPOLOGIYA FANINING PREDMETI VA IJTIMOIIY-GUMANITAR FANLAR
 TIZIMIDAGI O’RNI 312-320

Talapov Baxriddin Alijanovich
 DEMOKRATIYA VA SHARQONA BOSHQARISHNING ETNODIFFERENSIAL
 XUSUSIYATLARI 321-326

10.00.00 – ФИЛОЛОГИЯ ФАНЛАРИ

Ayuzmuratova Nurjamal Dastembayeva
 КАРАКАЛПАКСКИЕ ЖЕНСКИЕ ЛИЧНЫЕ ИМЕНА..... 327-332

Olga Filippova
 ADDING REDUNDANCY FUNCTIONS TO CLUSTERED IMPLEMENTATION 333-345

Egamnazarova Zaynab Xolmurod qizi
 INGLIZ TILIDAGI RIELTORLIK FAOLIYATIGA OID TERMINLARNING O’ZBEK TILI O’ZLASHISH
 MASALALARI 346-351

Narzieva Gulnoza Akbarovna
 LEKSIK BIRLIKLARDA MILLIY – MADANIY KOD IFODASI 352-357

Qodirova Mukaddas Tog’ayevna, Ibragimova So’g’diyona Ikrom qizi
 INGLIZ-O’ZBEK TILLARIDA VERBAL VA NOVERBAL MULOQOT TABULARINING
 QO’LLANILISHI 358-362

12.00.00 – ЮРИДИК ФАНЛАР

Tўраев Сардор Абдихаким ўғли
 ИНТЕРНЕТ ТАРМОҒИДАН ФОЙДАЛАНИБ СОДИР ЭТИЛАДИГАН ЖИНОЯТЛАРНИНГ
 ОЛДИНИ ОЛИШНИНГ УМУМИЙ ЧОРАЛАРИ 363-371

Атаев Шокир Куранбаевич
 ТАДБИРКОРЛИК ФАОЛИЯТИНИ МАЪМУРИЙ-ҲУҚУҚИЙ ТАРТИБГА СОЛИШ
 АСОСЛАРИНИ ЯНАДА ЛИБЕРАЛЛАШТИРИШ 372-377

Юсупов Илхомжон Ибодиллаевич
 ҲУҚУҚИЙ АНИҚЛИК ПРИНЦИПИНING АЙРИМ НАЗАРИЙ - ҲУҚУҚИЙ ЖИҲАТЛАРИ
 ХУСУСИДА 378-385

13.00.00 – ПЕДАГОГИКА ФАНЛАРИ

Adizova Nigora Baxtiyorovna
 MUAMMOLI TA’LIM ASOSIDA BOSHLANG’ICH SINIF O’QUVCHILARINING DIVERGENT
 TAFAKKURINI TARBIYALASH VA RIVOJLANTIRISH 386-390

<i>Tkacheva Anastasiya Aleksandrovna</i> O'ZBEKISTON OLIY O'QUV YURLARI TALABALARINING IJTIMOYIY-MADANIY KOMPETENTLIGINI RIVOJLANTIRISH UCHUN ISPAN TILINI O'QITISHDA VIRTUAL REALLIKDAN FOYDALANISH	391-400
<i>Uralova Muxabbat Sanjar qizi</i> BO'LAJAK BOSHLANG'ICH SINIF O'QITUVCHISINING IJODIY-METODIK FAOLIYATINI TAKOMILLASHTIRISH.....	401-406
<i>Kenjabaev Jahongir Abdisalimovich</i> METHODOLOGY FOR TEACHING ENGLISH BASED ON INTERNET RESOURCES	407-411
<i>Abdusamatov Alisher Sobirovich</i> TA'LIMNI LOYIHALASHTIRISH JARAYONIGA SEMIOTIK YONDASHUV	412-417
<i>Ibragimova Ehtiyotxon Ismailovna, Sobirova Nargiza Numonjonovna</i> TA'LIMDA NOVERBAL VOSITALARNING O'RNI	418-422
<i>Babayeva Maxfuza Abduvaitovna</i> TA'LIMDA FANLARARO BOG'LANISHNING AHAMIYATI	423-429
<i>Nazarova Zarrina Allaberdiyevna</i> MAKTAB O'QITUVCHILARINING KREATIV SIFATLARINI RIVOJLANTIRISH USULLARI.....	430-435
<i>Jumayeva Gulnora Tursunpulatovna</i> O'QITUVCHILARINING KASBIY MADANIYATINI RIVOJLANTIRISHNING SHART- SHAROITLARI	436-442
<i>Умаров Азиз Авазович</i> ИСПОЛЬЗОВАНИЕ АУДИОВИЗУАЛЬНЫХ ТЕХНОЛОГИЙ НА УРОКАХ РУССКОГО ЯЗЫКА	443-447
<i>Ahmadjonova Odina Anvarjon qizi</i> INGLIZ TILI DARSLARIDA O'QUVCHILARNING KOMMUNIKATIV NUTQIY KOMPETENSIYASINI RIVOJLANTIRISH METODIKASI(STEAM TA'LIM TEXNOLOGIYASI MISOLIDA).....	448-453
<i>Otamurodova Shamsu Qamar Otamurodovna</i> DIVERSIFIKATSIYA TAMOYILI ASOSIDA TALABALARNING KREATIVLIGINI YUZAGA CHIQRISH METODIKASI	454-461
<i>Komilov Nodirbek Bokijonovich</i> THE IMPORTANCE OF THE HISTORY OF MEDICINE IN INCREASING THE EXCLUSIVE COMPETENCE OF FOREIGN STUDENTS	462-466
<i>Sapieva Nargiza Mamayusufovna</i> IQTIDORLI O'QUVCHILARNING KREATIV FIKRLASH KOMPETENTLIGINI RIVOJLANTIRISHNI IJTIMOIY-PEDAGOGIK QO'LLAB-QUVVATLASH	467-478
<i>Norqobilova Rayxona Davlatovna</i> XORIJIY FANLARDAN BOLALARNING MAKTABGA TAYYORGARLIGINING DIAGNOSTIKASI	479-484

<i>Mamatkodirov Maxammadali Mamatisakovich</i> SINFDAN TASHQARI MASHG'ULOTLAR UCHUN RAQAMLI VOSITALAR VA PLATFORMALARNI HAMDA O'QITISH USULLARINI TANLASH	485-492
<i>Irgasheva Umida Raimjanovna</i> TALABALAR KASBIY NUTQ KOMPETENTSIYASINI STEAM TEXNOLOGIYASI ASOSIDA TAKOMILLASHTIRISH	493-498
<i>Turayeva Lolaxon Yuldashevna</i> ERKIN MEXANIK TEBRANISHLARNI MAPLE DASTURIY VOSITASI YORDAMIDA O'RGANISH VA NAMOYISH ETISH	499-505
<i>Kushakova Gulnora Egamkulovna</i> TALABA YOSHLARNI OILAVIY HAYOTGA TAYYORLASHNING PEDAGOGIK VA PSIXOLOGIK XUSUSIYATLARI	506-510
<i>Kenjabayeva Dilafruz Abdisalimovna</i> OLIY O'QUV YURTI SHAROITIDA ZAMONAVIY O'QITUVCHINI TAYYORLASHNING DEONTOLOGIK KOMPONENTI	511-518
<i>Xasanova Gulnoza Raxatjanovna</i> KREDIT-MODULLI TA'LIM TIZIMI JARAYONIDA OLIY TA'LIM MUASSASALARI TALABALARINING MUSTAQIL ISHLARINI TASHKIL ETISH MUAMMOLARI	519-525

13.00.00- Педагогика фанлари

Mamatkodirov Maxammadali Mamatisakovich
Farg'ona davlat universiteti axborot texnologiyalari kafedrasida
maxam.uz.1976@gmail.com

SINFDAN TASHQARI MASHG'ULOTLAR UCHUN RAQAMLI VOSITALAR VA PLATFORMALARNI HAMDA O'QITISH USULLARINI TANLASH

Annotatsiya. Ushbu ishda sinfdan tashqari mashg'ulotlar uchun raqamli vositalar, raqamli platformalarni hamda raqamli o'qitish usullarini tanlash metodlari, an'anaviy o'qitish modelida o'qitish usulini tanlash uchun mantiqiy sxema, tanlangan an'anaviy o'qitish usullarini "kompyuter ishtiroki" da amalga oshirishda ta'lim jarayoni ishtirokchilarining faoliyat turlarini raqamli texnologiyani o'z ichiga olgan harakatlar, raqamli texnologiyadan foydalangan holda o'rganish usullari bayon etilgan.

Kalit so'zlar: raqamli texnologiyalar, axborot-kommunikatsiya texnologiyalari, tamoyillar, ta'lim, axborotlashtirish, raqamli vosita, raqamli platforma, raqamli o'qitish usullari.

Mamatkodirov Makhammadali Mamatisakovich
Department of Information Technologies of Fergana State University

CHOOSING DIGITAL TOOLS AND PLATFORMS AND TEACHING METHODS FOR OUTSIDE THE CLASSROOM

Abstract. In this work, digital tools for out-of-class activities, methods of choosing digital platforms and digital teaching methods, a logical scheme for choosing a teaching method in a traditional teaching model, selected traditional teaching methods as "computer "participation" describes the types of activities of the participants of the educational process, activities that include digital technology, methods of learning using digital technology.

Key words: digital technologies, information and communication technologies, principles, education, information, digital tool, digital platform, digital teaching methods.

Маматкодиров Махаммадали Маматисакович
Кафедра информационных технологий
Ферганского государственного университета

ВЫБОР ЦИФРОВЫХ ИНСТРУМЕНТОВ, ПЛАТФОРМ И МЕТОДОВ ОБУЧЕНИЯ ВНЕ КЛАССА

Аннотация. В данной работе использованы цифровые средства внеклассной деятельности, методы выбора цифровых платформ и цифровых методов обучения, логическая схема выбора метода обучения в традиционной модели обучения, выбраны традиционные методы обучения как «компьютерное участие». описывает виды деятельности участников образовательного процесса, деятельность, включающую цифровые технологии, методы обучения с использованием цифровых технологий.

Ключевые слова: цифровые технологии, информационно-коммуникационные технологии, принципы, образование, информация, цифровой инструмент, цифровая платформа, цифровые методы обучения.

DOI: <https://doi.org/10.47390/SP1342V3I11Y2023N67>

Kirish. Ishlab chiqarish va jahon bozorlarida sifat o'zgarishlariga olib keladigan raqamli texnologiyalarning tarqalishi ta'lim sohasini ham chetlab o'tmadi. Raqamli iqtisodiyot har bir insondan tanqidiy fikrlash, o'z-o'zini o'rganish va raqamli vositalardan to'liq foydalanish qobiliyati kabi XXI asr kompetensiyalarini egallashni talab qiladi. Qolaversa, hozirgi vaqtda juda tez rivojlanayotgan raqamli muhitdan foydalanib, olingan bilimlarni namuna bo'yicha emas, balki ijodiy qo'llashni o'rganish kerak. Raqamli texnologiyalar o'qituvchilar uchun keng imkoniyatlar ochganligi sababli, bu imkoniyatlardan ishonchli foydalanish qobiliyati ular uchun savodxonlikning eng muhim turlaridan biriga aylanadi. Bularning barchasi zamonaviy o'qituvchidan o'quv jarayonini yuqori darajada, shu jumladan alohida ta'limga muhtoj bolalar uchun qurishga hissa qo'shadigan yangi kompetensiyalarni o'zlashtirishni talab qiladi.

Biz innovatsion texnologiyalar jadal rivojlanayotgan va ularni hayotimizning barcha jabhalarida faol qo'llash mumkin bo'lgan davrida yashayapmiz. Bizdan bu davrda zamon bilan hamnafas bo'lish, zamonaviy o'qituvchi bo'lish va o'z predmeti bilan o'quvchilarni o'ziga rom etish uchun o'qituvchi ta'limda ro'y berayotgan o'zgarishlarni kuzatib borishi, ularni o'z faoliyatiga tatbiq etishga harakat qilishi zarur.

Adabiyotlar tahlili va metodlar. Pedagogika fani rivojlanishining hozirgi bosqichida ko'pgina olimlar darslarni o'tkazishning sinfdan tashqari mashg'ulotlar kabi shakliga alohida e'tibor qaratmoqda. Uning asosiy jihati shundaki, o'quvchilar o'zlarining shaxsiy qiziqishlariga ko'ra ixtiyoriy ravishda qatnashadilar.

Bir qator olimlar tomonidan taklif qilingan sinfdan tashqari mashg'ulotlar ta'riflar berib yutilgan. Jumladan, Ya.A.Komenskiy "darsdan tashqari tashkil etiladigan va amalga oshiriladigan ta'lim va tarbiyaviy xarakterdagi faoliyat turi" [1], B.M.Lizinskiy "Sinfdan tashqari ishlar – ta'lim o'quv rejalari doirasidan tashqariga chiqadigan va dars vaqtidan tashqari amalga oshiriladigan har xil turdagi o'quv -tarbiyaviy faoliyatdir" [2], G.I.Mokrousov va N.E.Kuzovlev "mazmuni, maqsadi, shakli va uslubiy jihatdan bir-biridan farq qiladigan o'quv sinfdan tashqari mashg'ulotlar tizimi", C.N.Savina "umumiy maqsadlar bilan birlashtirilgan sinfdan tashqari mashg'ulotlarning o'zaro bog'langan va o'zaro ta'sirli shakllari, usullari va turlari majmui", V.V.Maleev "sinfdan tashqari soatlarda o'quvchilarning turli xil faoliyat turlarini tashkil etish, bu o'z navbatida bolaning shaxsiyatini ijtimoiylashtirish uchun zarur shart-sharoitlarni ta'minlaydi" [3] deb ta'riflaganlar.

Natijalar va muhokama. Ta'limdagi raqamli vositalar – bu ta'lim va o'qitishda axborot uzatish sifati, tezligi va jozibadorligini oshirish uchun ishlab chiqilayotgan raqamli texnologiyalarning kichik to'plami. Bunda elektron ta'lim tizimlari va elektron ish kitoblari, ijtimoiy tarmoqlar, tezkor xabarlar, video xizmatlar, shuningdek, grafikalar bilan ishlash xizmatlari va o'yin o'quv materiallarini yaratish uchun saytlarni tushunishimiz mumkin.

Raqamli resurslar va vositalar ta'lim muassasalariga har bir o'quvchi uchun individual ta'lim trayektoriyalarini ta'minlash, o'quv materialini eng yaxshi o'zlashtirish usullari, shakllari va sur'atlarini tanlash imkonini beradi. Bugungi kunda sifatli ta'lim ta'limning an'anaviy shakllari va ilg'or texnologiyalarning uyg'un kombinatsiyasini o'z ichiga oladi. Zamonaviy

o'qituvchining vazifasi nafaqat raqamli vositalar va resurslarni o'zlashtirish, balki ulardan darslarda, darsdan tashqari mashg'ulotlarda va o'quvchilar uy vazifalarini bajarishda ishlarni diversifikatsiya qilish uchun foydalanishdir.

Shunday qilib, zamonaviy texnologiyalardan foydalanish ta'lim jarayonining ajralmas qismiga aylandi. Ta'limni raqamlashtirish yo'lidagi birinchi qadam elektron jurnal va elektron kundalikni joriy etish bo'ldi.

O'qituvchi o'z ishida (darsga tayyorgarlik ko'rishda ham, o'quv jarayonining o'zida ham) foydalanishi mumkin bo'lgan zamonaviy raqamli vositalar va xizmatlar turli muammolarni hal qilish uchun mo'ljallangan:

- dars uchun rang-barang va ko'rgazmali ko'rgazmali va tarqatma materiallar tayyorlash;

- testlar va so'rovnomalar yaratish, audio va videolarni yozib olish;

- animatsion videolarni yaratish;

- grafik va modellashtirish dasturlarini yaratish;

- o'qituvchi va uning o'quvchilarining elektron portfelini yuritish;

- loyihalar bo'yicha onlayn hamkorlikni tashkil etish;

- sinfdan tashqari mashg'ulotlarni o'tkazish (bu bolalar kompyuterda ishlashni, dasturlashni, grafik planshetlarda rasm chizishni va hokazolarni o'rganadigan saytlarni o'z ichiga oladi);

- masofaviy darslarni o'tkazish;

- turli mavzularni o'rganish, o'tilgan materialni mustahkamlash va o'quvchilar bilimini nazorat qilish.

Har bir aniq maqsad uchun o'qituvchi foydalanishi mumkin bo'lgan bir nechta manbalarni topishi mumkin. Ko'p saytlar borki, ba'zida hatto tajribali o'qituvchilar ham turli xil raqamli vositalarda adashib qolishadi. Barcha mavjud platformalar, elektron noutbuklar, veb-saytlar va resurslarni sinab ko'rish uchun ko'p kuch va vaqt talab etiladi. Quyida umumta'lim maktablari o'qituvchilari foydalanishi mumkin bo'lgan asosiy resurslar tavsifi keltirilgan.

Testlar, krossvordlar va so'rovlar yaratish uchun o'qituvchilar ushbu maqsad uchun maxsus yaratilgan Internet resurslaridan foydalanishlari mumkin.

Shuningdek, o'qituvchilar, o'quvchilar va ularning ota-onalari uchun ta'lim resurslari to'plamini ifodalovchi raqamli ta'lim platformalari hozirda o'qituvchilar orasida katta talabga ega.

Zamonaviy ta'lim platformalari o'qituvchiga quyidagilarga imkon beradi:

- mustaqil ravishda ta'lim mazmunini yaratish;

- tayyor materiallardan dars va darsdan tashqari ishlarni bajarish davomida ishlash uchun ham, o'quvchilarga uy vazifasini tayyorlashda ham foydalanish;

- o'quvchilarga topshiriqlarning murakkablik darajasi bo'yicha ham, ularni bajarish vaqtini tartibga solish orqali ham tabaqalashtirilgan yondashuvni yaratish;

- hisobotlarni yaratish va o'quvchilar natijalarini kuzatish va tahlil qilish.

Bundan tashqari, ko'plab portallar o'z ishingizni hamkasblar bilan bo'lishish imkoniyatini beradi.

Ushbu turdagi barcha platformalar katta miqdordagi nazariy materiallarni o'z ichiga oladi, ular darslarda bo'laklarda ishlatilishi yoki uyda takrorlash uchun tayinlanishi mumkin. O'quvchilar undan to'liq tushunmagan yoki o'tkazib yuborgan mavzular bo'yicha mustaqil

ta'lim olishda foydalanishlari mumkin. Ko'pgina ta'lim platformalarida qo'shimcha ravishda turli o'quv fanlari bo'yicha video darslar, oqimlar va vebinarlar o'tkaziladi.

Bunday elektron ta'lim resurslaridan har qanday ta'lim muassasalarida dars jarayonida yoki darsdan tashqari mashg'ulotlarni o'tkazish jarayonida foydalanish mumkin. Bu har doim o'qituvchilar va o'quvchilarning AKT kompetensiyalarini rivojlantirish uchun yangi imkoniyatlar yaratadi.

Shunday qilib, o'qituvchi tomonidan turli xil o'quv platformalari va vositalaridan foydalanish quyidagilarga imkon beradi:

- real vaqt rejimida sinfning borishini kuzatish;
- o'qituvchi o'z o'quvchilariga va kerak bo'lganda hamkasblariga kirish imkonini beradigan original o'quv materiallarini yaratish va tarqatish;
- boshqa o'qituvchilar tomonidan yaratilgan materiallardan foydalanish;
- o'quvchilarning ham guruh, ham individual rivojlanishini kuzatish;
- hisobot yozishga va qisman uy vazifalarini tekshirishga vaqt ajratish.

Mavjud elektron ta'lim resurslarining xilma-xilligidan unga eng mos keladiganini topish uchun o'qituvchi ko'p vaqt sarflashi va ko'p kuch sarflashi kerak. Biroq, o'qituvchining yangi yechimlarni izlash, o'rganish va qo'llashga tayyorligi mamlakatimizda ta'limni muvaffaqiyatli raqamlashtirishni kafolatlaydi. Shuni unutmashimiz kerakki, o'qituvchining shaxsiyati, uning insoniy va kasbiy fazilatlarini maktab o'quvchilariga sifatli va samarali ta'lim-tarbiya berishning asosiy tarkibiy qismi bo'lib, raqamli vositalar va texnologiyalar o'z-o'zidan maqsad emas, balki o'qituvchining sodiq yordamchilaridir.

Didaktik tuzilmani belgilashda biz har qanday didaktik tuzilmani turli darajadagi umumiylik va tafsilot bilan "cho'zish" (parchalash) mumkin bo'lgan yadro ekanligini ko'rsatdik, bu strukturaning universalligini belgilab, undan foydalanish uchun imkoniyatlarni ochadi.

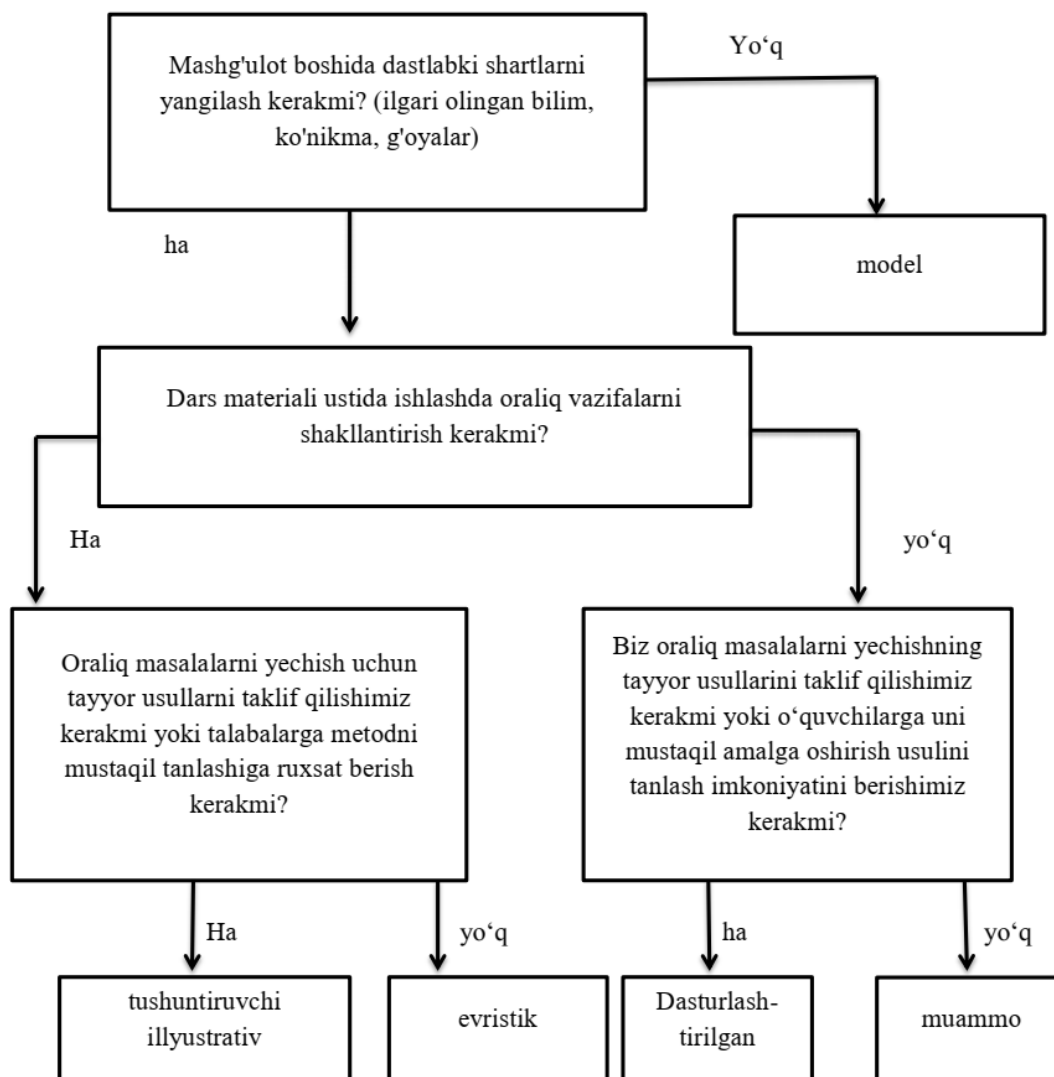
Bundan tashqari, raqamli texnologiyadan foydalangan holda o'qitish usullarini tasniflash bo'yicha olib borilgan ishlar o'zining umumiyligi, ko'p qirraliligi, shuningdek, o'qitish tamoyillarining turli guruhlari bilan bog'liqligi tufayli loyihalash uchun asosiy ma'lumot va faoliyat bazasini tashkil qiladi.

Keltirilgan material didaktikada keng qo'llanilishi mumkinligi haqidagi fikrni shakllantirishga imkon beradi va pedagogik sohaning predmeti bo'yicha metodologiyaning mazmunidagi "izomorf" muammolarni hal qilishga imkon beradi.

Belgilangan pozitsiyalar kontekstida biz raqamli texnologiyadan foydalangan holda o'qitish usullarini loyihalash texnologiyasi va turli xil pedagogik modellarda raqamli texnologiyadan foydalanish usullari variantlarini "oddiydan murakkabgacha" tamoyili asosida ko'rib chiqamiz.

An'anaviy ta'lim modelida o'qitish usullarini loyihalash texnologiyasining mohiyatini ochib berish uchun ta'lim texnologiyasini qurishning didaktik asoslarini taqdim etamiz.

Biz quyidagi savollarga javobga qarab o'qitish usulini tanlash texnologiyasini ko'rsatamiz (1-rasm).

1-rasm. An'anaviy o'qitish modelida o'qitish usulini tanlash uchun mantiqiy sxema

Tanlangan an'anaviy o'qitish usullarini "kompyuter ishtiroki"da amalga oshirishda ta'lim jarayoni ishtirokchilarining faoliyat turlarini raqamli texnologiyani o'z ichiga olgan harakatlar bilan to'ldirish mumkin, bu bizga qo'llaniladigan usullarni raqamli texnologiyadan foydalangan holda o'rganish usullari (ta'lim muammolarini hal qilishda raqamli texnologiyadan foydalanish usullari) sifatida tasniflash imkonini beradi.

O'qitish usulini tanlash uchun taqdim etilgan mantiq o'rganilayotgan mavzu doirasida o'quvchilarning fan bilimlari va ko'nikmalarining rivojlanish darajasini prognozlash va diagnostika qilish uchun asos yaratish imkonini beradi. Buni o'quvchilarning fan bilimlari, ko'nikmalari rivojlanish darajasi to'g'risida diagnostik xulosalar chiqarish uchun asoslarini misollari bilan ko'rsatamiz:

- evristik o'qitish usulidan foydalanish boshlang'ich bilimlarning yetarli darajasini, o'quvchilarning ko'nikmalarini, yordamchi topshiriqlar bo'yicha bilimlarni shakllantirishga yordam beradi, lekin tanlangan vazifalarni turli sohalarida qo'llash ko'nikmalarini shakllantirish darajasini baholashga imkon bermaydi;

- muammoli o'qitish usulidan foydalanish muayyan vaziyat uchun yordamchi o'quv vazifalarini topish, ularni ma'lum usullar yordamida hal qilish yoki mavjud bilimlar asosida yangi yechim usulini izlash ko'nikmalarini shakllantirishga yordam beradi.

Tuzilgan umumiy ma'lumotlar bazasi ma'lum bir o'quvchining psixologik va pedagogik xususiyatlaridan kelib chiqqan holda bilim, ko'nikma (tayyorlik va boshqalar) darajasiga oid diagnostik mulohazalarni aniqlashtirish uchun asosdir.

Raqamli texnologiyadan foydalangan holda o'qitish usulini tanlashning mumkin bo'lgan bosqichlarini ko'rsatamiz:

1) didaktik maqsadni shakllantirish (maqsadli toifani tanlash), masalan: fan bo'yicha bilimlarni shakllantirish, raqamli texnologiyadan foydalanish bo'yicha bilimlarni shakllantirish, fan ko'nikmalarini shakllantirish, raqamli texnologiyadan ta'lim maqsadlarida foydalanish ko'nikmalarini shakllantirish, o'quv materialini haqida tushunchani shakllantirish, tayyorlikni shakllantirish, universal ta'lim harakatlarining muayyan tarkibiy qismlarini shakllantirish, muloqot qobiliyatlarini shakllantirish va boshqalar;

2) harakatlar komponentlari va kognitiv jarayonlarning xususiyatlarini faoliyat sifatida tanlash va o'zaro bog'lash, masalan: mavzu bilimlarini shakllantirish uchun o'quv va kognitiv vazifalar vizual idrok, fazoviy tasavvurning kognitiv jarayonlaridan foydalanish uchun zarurdir;

3) psixologik-pedagogik sharoitlarni tahlil qilish: o'quvchilarning yoshi; fan kursining davomiyligi; akademik samaradorlik darajasi; o'rganish darajasi; aqliy operatsiyalarning shakllanish darajasi: tahlil, sintez, tasniflash va boshqalar; muloqot qobiliyatlarini rivojlantirish darajasi; guruhda ishlash qobiliyati; auditoriyaning texnik jihozlanish darajasi va boshqalar.

4) amalga oshirish uchun mumkin bo'lgan pedagogik ta'sirlarni ajratib ko'rsatish; materialni tayyor shaklda taklif qilish; materialni boshqa nuqtai nazardan taqdim etish; amaliy vaziyatga misol keltirish; takroriy nazoratni amalga oshirish; qo'shimcha dalillar keltirish; to'g'ri javobni ko'rsatish; to'g'ri javobni asoslash; hukm xatosini asoslash; muhokamani taklif qilish; tinglovchilarni u yoki bu javob variantini asoslashga taklif qilish; turli nuqtai nazarlarni bildirishga taklif qilish va h.k.;

5) raqamli texnologiyadan foydalangan holda o'qitish usullarini qurish:

- aloqa ko'nikmalarini rivojlantirish usullari: o'quvchilarga tarmoq resursi yordamida qo'shma o'quv faoliyati natijalarini kuzatishni taklif qilish, qarorning to'g'riligini aniqlash uchun o'quv faoliyati natijalarini onlayn muhokama qilishni taklif qilish, muhokama qilishni taklif qilish birgalikdagi faoliyat natijalarini tuzatish usullari va boshqalar;

- individual yo'naltirilgan o'qitish va nazorat qilish usullari: elektron o'quv materiallarida taqdim etilgan individual yo'naltirilgan o'quv va kognitiv vazifalarni amalga oshirishni taklif qilish; mustaqil bajarish uchun kognitiv topshiriqlarning elektron resursining axborot bazasidan tanlashni taklif qilish; avtomatlashtirilgan kompyuter boshqaruv tizimi tomonidan tanlangan diagnostika vazifalarini bajarishni taklif qilish va hokazo.

6) Raqamli texnologiyadan foydalanish usullarini tanlash:

- o'quv materialini taqdim etish uchun raqamli texnologiyadan foydalanish;
- monitoring va diagnostika uchun raqamli texnologiyadan foydalanish;
- o'quvchilarning rivojlanishini tuzatish uchun raqamli texnologiyadan foydalanish;
- o'quvchilarning o'quv va kognitiv faoliyatini boshqarish uchun raqamli texnologiyadan foydalanish;

- o'quvchilarning o'quv faoliyatini individuallashtirish uchun raqamli texnologiyadan foydalanish;

7) o'qitish usullarini qo'llash natijalarini diagnostikasi va o'qitish usullarini tuzatish, raqamli texnologiyadan foydalanish usullari: o'quvchilarning qo'llaniladigan o'qitish usullariga munosabatini kuzatish; oldindan tanlangan parametrlar bo'yicha ko'zlangan didaktik maqsadlarga erishishda muvaffaqiyat darajasini belgilash; diagnostika tadbirini o'tkazish.

Usulni loyihalash jarayonining taqdim etilgan oxirgi bosqichlari, shuningdek, doimiy diagnostika va o'quv jarayoni samaradorligining o'zgarishlar dinamikasini kuzatish uchun axborot bazasi hisoblanadi.

Biz ko'rsatgan faoliyatning "uslubiy-propedevtik" deb nomlanadigan asosiy bosqichlarini ajratib ko'rsatamiz:

- aralash ta'limning barcha bosqichlari uchun o'rganilayotgan fanning didaktik birliklarining maqsadi va mazmunini aniqlash;
- o'quvchilarning psixologik-pedagogik xususiyatlarini, motivatsion sohaning shakllanish darajasini va boshqalarni tahlil qilish;
- raqamli texnologiya vositalaridan foydalangan holda o'qitish usullarini tanlash, o'qitishda raqamli texnologiyadan foydalanish usullari, o'qitish shakllari, o'quv jarayonini boshqarish usullari va o'quvchilarning psixologik-pedagogik xususiyatlariga muvofiq ta'lim faoliyati samaradorligini nazorat qilish usullari;
- o'qitish uslublari va shakllarining mazmun xususiyatlariga va o'quvchilarning psixologik-pedagogik xususiyatlariga muvofiqligini tahlil qilish;
- tanlangan aralash ta'lim modelini sinovdan o'tkazish va modelning alohida komponentlarini keyinchalik sozlash.

O'quv jarayonini amalga oshirish texnologiyasini tanlash har bir o'qituvchi tomonidan individual ravishda hal qilinadigan vazifadir. Muayyan psixologik-pedagogik vaziyatda raqamli texnologiya vositalaridan foydalanishga asoslangan u yoki bu axborot texnologiyalarini tanlashni asoslash bo'yicha taklif etilayotgan metodologiyamizni ochib, biz quyidagi asosiy bosqichlarni ko'rsatamiz.

1) Biz mavjud texnologiyalarni ko'rib chiqamiz.

2) Natijani taqdim etamiz.

3) Muayyan psixologik-pedagogik vaziyatda taqqoslash uchun eng mos parametrlarni aniqlash orqali biz ma'lum bir texnologiyani amalga oshirishda ushbu parametrlarning namoyon bo'lish xususiyatlarini hisobga olamiz va berilgan psixologik-pedagogik sharoitlar uchun optimal texnologiyani tanlaymiz.

Yuqorida keltirilgan qoidalar ma'lum sharoitlarda raqamli texnologiya yoki ularning tarkibiy qismlarini tanlashni normallashtiradigan qonuniyatlar, raqamli texnologiyani loyihalash, modellashtirish, tanlash va moslashtirish bo'yicha tadbirlar to'g'risidagi fan sifatida raqamli texnologiyadan foydalanish metodologiyasini ko'rib chiqish asosida bayon etilgan.

Raqamli texnologiyadan fan sifatida foydalanish metodologiyasi haqidagi ilmiy bilimlar asosida ma'lum sharoitlarda raqamli texnologiya yoki ularning tarkibiy qismlarini tanlashni me'yorlashtiradigan qonunlar, loyihalash, modellashtirish bo'yicha faoliyatlar asosida qurilgan o'quv jarayonida raqamli texnologiyadan foydalanish metodologiyasini didaktik loyihalash yoki raqamli texnologiyani muayyan psixologik-pedagogik xususiyatlarga, sharoitlarga, muayyan fan sohasiga moslashtirish, muayyan psixologik-pedagogik vaziyatlarda muayyan fan mazmuni bo'yicha o'quv maqsadlariga erishish texnologiyasini ta'lim jarayoniga tatbiq etish imkonini beradi.

Shunday qilib, o'quv jarayonida raqamli texnologiyadan foydalanish (yoki qo'llash) metodologiyasini ishlab chiqish quyidagi qonuniyatlar asosida taqdim etiladi:

1) raqamli texnologiyadan foydalangan holda didaktik o'quv maqsadlari majmui belgilab berildi;

2) raqamli texnologiyadan foydalanish uchun psixologik-pedagogik shart-sharoitlar aniqlandi (belgilangan);

3) raqamli texnologiyadan foydalanishning asosiy tamoyillari ko'rsatib berilgan;

4) psixologik-pedagogik sharoitlarga mos keladigan raqamli texnologiyadan (raqamli texnologiyadan foydalanish usullari) ustun bo'lgan o'qitish usullari bayon etilgan.

5) psixologik-pedagogik sharoitlarga mos keladigan raqamli texnologiya vositalari ta'riflangan;

6) muayyan sharoitlarda raqamli texnologiyadan foydalanishning xususiyatlari, afzalliklari va kamchiliklarini ochib beruvchi uslubiy tavsiyalar bayon etilgan.

Xulosa. Raqamli texnologiyalar tamoyillariga asoslangan metodologiyani ishlab chiqishga hamda uning metodologiyasini qurishning nazariy jihatlarini, jumladan, raqamlashtirish tamoyillari, mavjud nazariy modellar va yondashuvlar tahlili o'rganiladi. Zamonaviy raqamli vositalardan foydalangan holda yangi modellarni ishlab chiqishga alohida e'tibor qaratildi.

Raqamli texnologiyalarning ta'lim tizimidagi o'rnini ko'rsatib berildi. Bunda raqamli texnologiyalar to'g'risida dastlabki mulohazalar bayon etilib, ulardan foydalanish metodologiyasini yaratish uchun asosiy tizimli komponentlar keltirildi hamda ta'limda raqamli texnologiyadan foydalangan holda o'qitish usullari bayon etildi. Raqamli texnologiya vositalaridan foydalangan holda o'quv mashg'ulotlarining tashkiliy shakllarini loyihalash usullari ko'rsatib berildi. Sinfdan tashqari mashg'ulotlar uchun raqamli vositalar va platformalarni tanlash, raqamli texnologiyalar asosida turli o'qitish modellarida o'qitish usullarini tanlash bo'yicha uslubiy ko'rsatmalar ishlab chiqildi. Ta'lim jarayonida raqamli texnologiyalardan foydalanish metodikasining loyihasini ishlab chiqildi va bu asosida didaktik loyihaning modeli yaratildi.

Литература/Адабиётлар/ References:

1. Коменский, Я.А. Великая дидактика. – Москва, 2012. – 320 с.
2. Лизинский, В.М. Приемы и формы в образовательной деятельности. – Москва, 2012. – 160 с.
3. Малеев В.В. Внеклассная деятельность по информатике: метод обучения. Пособие для студентов физико-математического факультета. – Воронеж: ВГПУ, 2013. – 152 с.
4. Xaydarov I., Mamatkodirov M.. Ta'lim tizimida axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining roli va afzalliklari // "Faol tadbirkorlik, innovatsion g'oyalar va texnologiyalarni qo'llabquvvatlash yili" ga bag'ishlangan filial professor o'qituvchilarning ilmiy-amaliy konferensiyasi // Muhammad Al-Xorazmiy nomidagi toshkent axborot texnologiyalari universiteti farg'ona filiali – 2018.16-may B. 232-234.
5. Qodirov K., Mamatqodirov M.M. Matematika to'garaklarida tarixi-matematik materiallardan foydalanish haqida // "Matematika va informatikani o'qitishning dolzarb masalalari" mavzusidagi Respublika ilmiy-nazariy va amaliy anjuman materiallari Nukus 2019 B. 76-78.
6. Mamatkodirov M.M. The role of digital technologies in the organization of extra-educational activities of school teachers. // of Web of Scientist: International Scientific Research Journal (WoS) June 2023. Vol.4, - 2023.- №6. –B.152-156.
7. Kodirov K.R., Mamatkodirov M.M. [A general description of the works of the mathematics circle](#)// of Web of Scientist: International Scientific Research Journal (WoS) May 2023. - №5. –B.56-60.
8. Kodirov K.R., Mamatkodirov M.M. Formation of Distance Elective Classes in Mathematics for Secondary School Students// Miasto Przysztosci, Polsha 2022 yil 3 dekabr. –B.131-132.

SCIENCEPROBLEMS.UZ

ИЖТИМОЙ-ГУМАНИТАР ФАНЛАРНИНГ ДОЛЗАРБ МУАММОЛАРИ

№ 11 (3) – 2023

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

Ижтимоий-гуманитар фанларнинг долзарб муаммолари электрон журнали 2020 йил 6 август куни 1368-сонли гувоҳнома билан давлат рўйхатиغا олинган.

Муассис: “SCIENCEPROBLEMS TEAM” масъулияти чекланган жамияти

Таҳририят манзили:

100070. Тошкент шаҳри, Яккасарой тумани, Кичик Бешёғоч кўчаси, 70/10-уй. Электрон манзил:

scienceproblems.uz@gmail.com

Боғланиш учун телефонлар:

(99) 602-09-84 (telegram).